

„Vědci cenzurují, chrání se tím. Kterí?“ Jedna z nich spočítala a odhalila

parlamentnilisty.cz/arena/monitor/-Vedci-cenzuruji-chrani-se-tim-Kteri-Jedna-z-nich-spocitala-a-odhalila-746414

Karel Šebesta

21.11.2023 10:53

Dáváte si pozor na jazyk na sítích i mezi lidmi? Někteří vědci v anglosaském prostředí ano. A projevuje se to i v jejich výzkumu. Právě na to se zaměřuje studie vědkyně v oblasti lidského chování Cory J. Clarkové, tedy jak moc se vědci drží zpátky, aby nepopudili ostatní vědce. A mají důvod, nezanedbatelné množství vědeckých pracovníků cenzuru některých vědeckých závěrů podporuje. Jedná se zejména o lidi mladé a levicově zaměřené. Zhusta jsou to ženy.

Sdílej

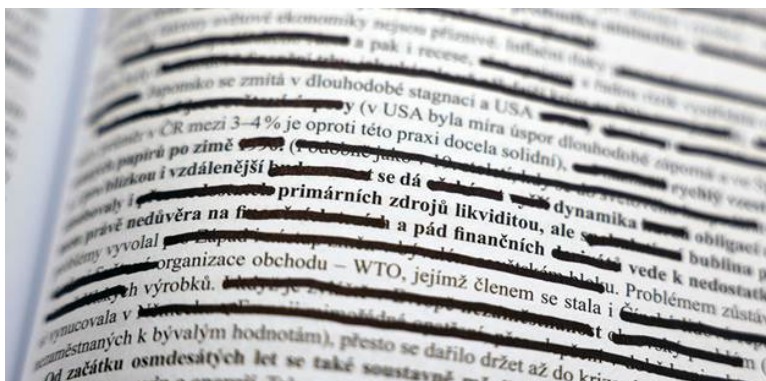

Foto: Hans Štembera

Popisek: Cenzura, ilustrační foto

I ve vědě jsou věci, které se neříkají. Výzkum Cory J. Clarkové **se pak zabývá motivy**, které vědci mají pro to, aby cenzurovali sami sebe, případně práce jiných vědců. Jak se už v abstraktu práce konstatuje, mezi málo zkoumané jevy patří právě i vědecká cenzura, definovaná jako snaha, aby se některé myšlenky ve vědě nerozšiřovaly z důvodů jiných, než že výzkum je málo kvalitní.

„Obecně se říká, že za vědeckou cenzurou stojí autoritářští úředníci s temnými motivy, jako je dogmatismus a netolerance. Naše analýza naznačuje, že vědecká cenzura je často vedena vědci, kteří jsou motivováni především ochranou sebe, benevolencí vůči kolegům vědcům a prosociálními obavami o blaho lidských sociálních skupin,“ uvádí se v úvodu studie s tím, že to vysvětluje jak nedávné poznatky o vědecké cenzuře, tak proč se čím dál více pro hodnocení výzkumu používá kritérium, zda nemůže někoho poškodit.

Jak studie poukazuje, není to zdaleka jen stát, který může cenzurovat teorie, které pokládá za nevhodné nebo dokonce škodlivé. Ale také děkani, rektori a další vedoucí pracovníci univerzit, kteří mohou nepohodlného výzkumníka vyhodit nebo mu omezit zdroje. A samozřejmě šéfové vědeckých publikací, kteří mohou odmítnout kontroverzní články zveřejnit. Kromě toho neformálně mohou vědce cenzurovat i kolegové nátlakem, ostrakizací a pomluvami.

„Někteří vědci, kteří se setkali s negativní odezvou, stáhli své vlastní práce, i když nezjistili žádné chyby. Instituce se obávají poškození pověsti (a finančních ztrát), a tak mohou jednotlivci v akademickém prostředí i mimo něj využívat šeptandu a sociální média k nátlaku na instituce, aby cenzurovaly, a bohatí sponzoři mohou kvůli tomu vyhrožovat zadržením finančních prostředků. Recenzenti mohou doporučit zamítnutí článků nebo žádostí o grant, které považují za morálně nevhodné. Někteří vědci se dokonce zasazují o morálně motivovaná zamítnutí,“ uvádí studie, podle které skoro všichni vědci ve Spojených státech přiznávají, že se do nějaké míry sami cenzurují.

Fotogalerie: - Seminář o covidu

Studie konstatuje, že je třeba dávat velký pozor na rozlišování mezi cenzurou a standardním vědeckým zamítnutím špatného výzkumu. A dodává, že hodnotící mohou být zaujatí a neuvědomovat si to, což je velmi těžké prokázat. „Například (psycholog –pozn. red.) Ceci a další zjistili, že etické komise častěji zamítají návrhy testující diskriminaci bílých mužů než jinak stejné návrhy testující diskriminaci žen a menšin. Své zamítnutí však komise zdůvodňovaly zdánlivě legitimními obavami (např. malá velikost vzorku), které nebyly důsledně uplatňovány,“ zmiňuje. Poukazuje také na tendenci vyhledávat informace, které se člověku hodí do krámu a být kritičtější k těm, které se nehodí. A to se týká i vědců.

Studie pak dle výzkumu běžně popisují pozitivněji ty, ke kterým vědci cítí sounáležitost, než ty, ke kterým ji necítí. Vědci také spíše zamítnou studii, kterou sepsal někdo neznámý, než známého autora. Dle další studie 96 % statistických chyb bylo ve prospěch hypotéz, které se vědci snažili dokázat. Upozorňuje také, že většina dnešních vědců je levicového zaměření, tedy pravicovější pohledy se stávají terčem cenzury pravděpodobněji. Dodává, že kdyby vědci byli pravicoví nebo měli jinou ideologii, tak by opoziční ideologie byly s největší pravděpodobností také terči cenzury.

Motivace pro cenzuru může být i prosociální, tvrdí výzkumníci. Ti, kdo akademickou cenzuru prosazují, se totiž obávají, že kontroverzní výsledky mohou být zneužity lidmi s nekalými úmysly. „Jak vědci, tak laici uvádějí, že některé oblasti výzkumu jsou příliš nebezpečné, než aby se jimi zabývali, a velká část současné vědecké cenzury má za cíl chránit zranitelné skupiny. Vnímaná škodlivost informací zvyšuje cenzuru mezi veřejností, obavy ze škodlivosti jsou ústředním bodem moderování obsahu na sociálních sítích a čím více lidé přeceňují škodlivé reakce na vědu, tím více podporují vědeckou cenzuru. Lidé jsou obzvláště náchylní k cenzuře, když považují ostatní za náchylné k potenciálně škodlivým informacím. V některých současných západních

společnostech má mnoho lidí námitky proti informacím, které nepříznivě zobrazují historicky znevýhodněné skupiny, a akademická obec se stále více zabývá historicky znevýhodněnými skupinami,“ konstatuje studie.

Fotogalerie: - Proměny Tuvii Tenenboma

S tím, že to vysvětluje čtyři pozorované jevy. Za prvé, že jak se možnost vysokoškolského studia a vědecké kariéry rozšířila, stejně jako rozšíření definic toho, co je škodlivé, tak se zvýšila i cenzura v akademických kruzích. Za druhé, že ženy, které obecně více dbají na to, aby někdo nebyl poškozen a více se starají o zranitelné skupiny, mají větší sklony k cenzuře než muži. Za třetí, i když progresivně smýšlející jsou často méně nakloněni cenzuře než konzervativci, tak egalitářnší progresivisté chtějí více cenzury informací, které by mohly poškodit „historicky marginalizované skupiny“ (např. Romy, černochoy, LGBT apod. – pozn. red.). A konečně za čtvrté, že ve společenských vědách jsou větší sklony k cenzuře než v těch přírodních a technických.

Jak to s cenzurou mezi vědci je, studovali autoři z průzkumů v USA, Velké Británii a Kanadě. Podle nich 9 až 25 % vědců a až 43 % doktorandů podporovalo kampaně proti těm, kdo dochází ke kontroverzním závěrům. Další výzkum z amerických univerzit pak zjistil následující: 4 až 11 % bylo napomenuto nebo dokonce trestáno za to, co učili nebo jakým výzkumem se zabývali. 6 až 36 % pak podporovalo „měkké“ tresty, jako zavrhnutí nebo prošetřování kolegů, kteří hlásají kontroverzní myšlenky. Větší podpora byla u mladších, levicovějších

žen z akademického prostředí. 34 % uvedlo, že byli kolegy tlačeni k tomu, aby kontroverzní výzkum neprovozovali. 25 % uvedlo, že jsou velmi náchylní cenzurovat své vědecké publikace a 91 % uvedlo, že alespoň částečně cenzurují své publikace a své projevy při osobním setkání, v prezentacích i na sociálních sítích.

Přesto podle autorů studie zbývá mnohem více otázek než odpovědí. Ale shodují se, že vědecká diskuse by byla mnohem lepší, kdyby se vědci soustředili především na sbírání dat než na neustálé hádky. „Je možné, že existují případy, kdy cenzura vědy je ku prospěchu. Ale to nemůžeme vědět, dokud se věda o cenzuře ve vědě nezlepší,“ míní.

Psali jsme:

Tři teplá jídla nás dělí od revoluce. Po „Listopadu“ přišel výhled dál

Akademie věd: Lasery, města i léčiva. Konference o Strategii AV21 ukázala šíři programů

Ministerstvo žen – pryč! LGBT, klima – ne! Nový šéf Argentiny drsnější, než se psalo

Učitelka si stěžovala, že bude volit Babiše. „Ať jde do fabriky.“ Ve školství to vše

Líbil se Vám tento článek?

Nezávislost naší redakce můžete podpořit peněžitým darem v jakékoliv výši bankovním převodem na účet:

131-981500247/0100

QR kód obsahuje údaje k platbě, výši částky si určete sami.

Jste politik? Zveřejněte bez redakčních úprav vše, co chcete. Zaregistrujte se ZDE.

Jste čtenář a chcete komunikovat se svými zastupiteli? Zaregistrujte se ZDE.

reklama

Článek obsahuje štítky

---

cenzura , věda , vědci , PNAS , fakta a dezinformace , Clarková ,
cenzura ve vědě , společenské vědy.

autor: **Karel Šebesta**

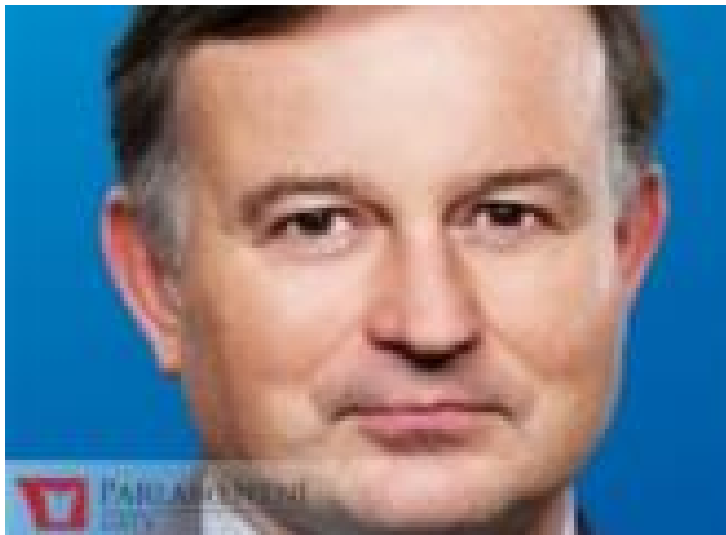

FactChecking BETA

Faktická chyba ve zpravodajství? Pomozte nám ji opravit.

Přezkoumat

Mgr. Karel Krejza byl položen dotaz

Hrozí nám nějaké bezprostřední nebezpečí?

Opravdu je nutné se připravovat na válku? Určitě platí, že kdo je připraven, není překvapen, ale není přehnané mluvit o tom, že hrozí válka? Vždyť s ohledem na to, že jsme členy NATO, byla by to další světová. A s kým bychom vlastně měli válčit?

Odpověď na tento dotaz zajímá celkem čtenářů: 10

Tato diskuse je již dostupná pouze pro předplatitele.

Uživateli nejlépe hodnocený komentář

To je důsledek nesvobody, která na Západě panuje, bosstanaka ,
21.11.2023 11:28:13

vládne tu jedna totalitní ideologie prosazovaná těmi, kteří ovládají páky moci a kterým tato ideologie vyhovuje. To je faktický stav - někteří ho upřímně vítají, protože dekadentní pseudohodnoty považují za vyšší Dobro, které může být vnucováno i represemi, jiní nevítají, ale ze strachu či zistnosti se mu přizpůsobují a jen malý zbytek se nové totalitě brání.

| 6 | 0

Další články z rubriky

15:55 Přípitek na comeback... Fico po debatě s Pavlem zavítal i k Zemanovi

Součástí pražské návštěvy Roberta Fica bylo i setkání s bývalým prezidentem Milošem Zemanem. Osobně ...

12:59 TESCO. Penny. Makro. Všude kuřecí, všude přebalené, stejná země původu. Přišlo varování

10:45 Jsme blázní, necháme navézt binec z Ukrajiny. Víte, co v tom je? Zemědělci mají dost

11:45 Koupíte dnes toaleták v dm? Vaše peníze půjdou neziskovce. Ta cpe dětem ekologii

13:16 Překvapivé setkání. Na Petříně se Fico potkal s Rajchlem. A měli si co říci

9:45 1200 Kč za měsíc. Němci zlevnili, jak Fiala nikdy, jezdí všude. V Česku? Ani se neptejte...